

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

284. An iudex Ecclesiasticus possit acquirere iurisdictionem in laicis ex consuetudine vel praescriptione, & non è conuerso? Et an valeat consuetudo, vt laici possit indistinctè coram Ecclesiastic. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

iuramenta in celebratione contractuum adhibeantur, hoc tamen limitandum censet, modò id fiat sine præiudicio libertatis Ecclesiasticæ. Quamobrem si Princeps prohibeat iuramentum contractui apponi, ne causæ temporales prætextu vitandi periuria ad forum Ecclesiasticum deducantur, à culpa non excusatur, quia libertatem Ecclesiasticam saltem indirectè offendit. Ita Bonacina, cui consentit etiam Molina *tom. 2. tract. 2. disput. 271. num. 13. in fine* Vnde apparet ex his quàm periculosa res sit publicatio familiarum statutorum.

9. Et tandem aduertendum est, quòd dictæ leges, quæ pro iustificatione præsentis Pragmaticæ adducuntur, non faciunt ad rem, imò contra dictam Pragmaticam adduci possunt. Nam dictæ leges licet prohibeant iuramentum apponi in contractibus, ne ratione ipsius prorogetur iurisdictio Ecclesiastica, tamen, vt aduertit Ioannes de Hevia in *Curia Philippica part. 1. §. 5. num. 33. Azevedus in recopil. lib. 4. tit. 1. l. 11. in fine. Gutierrez in Authent. Sacram. puber. C. si aduersus venditionem. n. 157. & Molina Theologus de Inst. tom. 1. tr. 2. disput. 149. n. 15.* permittunt in contractibus, quibus laici conducunt redditus Ecclesiarum & Ecclesiasticorum, apponi posse iuramentum. Et idèd ex dictis legibus concedit Valboa in *lection. Salmar. ad text. 1. & 2. de foro comper. n. 10.* posse conductores decimarum apud iudicem Ecclesiasticum conueniri, quoties in contractibus conductionis iurisdictio Ecclesiasticæ se submiserunt, quod antea docuerat Couart. *pract. 99. c. 35. n. 2. & docet Castr. Palaus tom. 2. tr. 10. punct. 15. n. 9. Facundez §. praecept. lib. 3. c. 5. n. 11. & ex Doctoribus Italis Gratianus tom. 2. c. 238. n. 18.* Vnde cum Doctores in principio huius resolutionis citati, & supradictæ leges loquantur de contrahentibus super re merè profana, non possunt in exemplum adduci, vt liceat edere Pragmaticam, ex qua amplius laici conductores rerum Ecclesiasticarum non possint prorogare iurisdictioem Ecclesiasticam Episcopi.

10. Dicendum est igitur dictam Pragmaticam nullam esse, tanquam Ecclesiasticæ libertati contrariam: illamque statuentes incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ; nec sufficit quòd publicetur sine aliqua mentione Ecclesiasticorum, nam non est considerandum cum quo quis loquatur, sed in quem voluntatis dirigatur intentio, ex *l. cum pater, §. donationis. ff. de legatis. 3.* Et idèd licet taliter statuentes quoad verba non videantur infringere libertatem Ecclesiasticam,

faciendo tamen fraudem, quantum ad mentem, Ecclesiasticæ libertatem violant, ac proinde censendi sunt, ac si expressè Ecclesiam nominarent, & ita semper docuit sacra Rota Romana, & signanter in *vna Massafrensi coram Pamphilio die 21. Iunii 1591. & in vna Crypta Ferrata coram Millino die 16. Ianuar. anno 1604.* & docent communiter Doctores, quos ego ad satietatem adduxi *4. part. tr. 1. resol. 52. vers. his suppositis*, quibus addo Valascum *tom. 1. conf. 99. n. 2.* Vnde in tali casu statuentes posse cogi per censuras ad declarandum. Et dum eorum edictum, neque Ecclesiam, neque Clericos ligare determinauit sacra Congregatio *Immun. in hoc §. à die 7. Decembr. ann. 1632.* & sacra Rota Romana in tali casu, su. *vna Venetacensur. anno 1606. fol. mibi 6.* & docent Geprà in *Ref. minianus in c. final. de immun. Eccles. in 6. n. 4. & Francus n. 2. Felinus in c. Ecclesia sancta Maria n. 81. de in Ref. 199. constituit. Ancharan. conf. 155.* Hieronimus Gabriel *vol. 2. conf. 37. n. 3. & alij.*

11. Sed cum his temporibus videam tam amarè ferre laicos ad tribunal Episcopum trahi, visum est mihi pro illis hic adnotare, quantum deculerit Episcopali foro Carolus ille verè Magnus, vt patet ex eius constitutione, quam ex *cap. nouit. de iudiciis,*

& aliis refert Card. Baronius *tom. 9. Annal. anno Christi 801.* his verbis: Quicumque litem habens, sine possessor, siue petitor fuerit, vel initio litis, vel decursis temporum curricula, si iudicium elegerit sacrosanctæ legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragetur, ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Omnes itaque causæ, quæ vel Prætorio iure, vel ciuili tractantur, Episcoporum sententiis terminatæ, perpetuo stabilitatis iure firmentur. Nec liceat vltius tractari negotium, quòd Episcoporum sententiâ deciderit, &c. Hæc audiant, & erubescant illi (inquit Baronius) qui his penitus aduersarias leges statuunt, & contraria edicta proponunt, timoribus exagitantes populos, nouis adinventionibus inhibentes quacumque occasione prætextu via indirecta procurant ne laici ipsi attingant limen Ecclesiastici fori. Timeo, timeo, inquit, istis, ne quando si ista facere perseverant (quod absit) Deus tandem vindex exurgens virga furoris ferrea secundum illud Davidicum, tamquam vas figuli confringat eos, vnde & ob imminens quod adstat periculum aequè cum eodem ipso ex alto corde vociferor, *Nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram:* & exemplo discite Caroli Magni regna & Imperia propagare, atque firmiter stabilire. Huc vsque Baronius. Igitur olim Episcopis dabatur iurisdictio, quæ eis de iure non competebar, nunc verò faxit Deus, quòd ab eis non tollatur iurisdictio, quo eis de iure competit, vt exclamat Baronius,

RESOL. CCLXXXIII.

An iudex Ecclesiasticus sit iudex competens quando agitur de dando Tutore Clerico minori, aut mente capto?

Et notatur, quod si clericus minor litiget tanquam actor coram iudice seculari, possit idem iudex secularis dare ei curatorem ad litem.

Et an inuentarium bonorum clericis mortuis, qui filios minores reliquit, pertineat ad iudicem laicum illud facere? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 95. alias 94.

§. 1. **N**egatiuè respondet Auzerius in *Clem. 1. de officio ord. reg. 4. fallen. 25.* quia datio tutoris, seu curatoris, respicit patrimonium Clerici: sed iudex laicus potest se intromittere in bona patrimonialia Clerici: ergo, &c.

2. Sed iste Author est cautè legendus: nam multa alserit non fauorabilia, & absurda contra immunitatem Ecclesiasticam. Dico igitur, dandum esse tutorem vel curatorem Clerico minori per Iudicem Ecclesiasticum: & idem dicendum est de Clerico mente capto. Et ita in terminis docet Georgius de Cabedo *part. 1. decis. 80. n. 2.* Anguianus *de legibus, tom. 1. lib. 2. contr. 23. n. 69.* & Belletus in *disq. cler. p. 1. tit. de fauore Clericorum personali, §. 6. n. 15.* qui notant, quòd si Clericus minor litiget tanquam actor coram Iudice seculari, potest idem Iudex secularis dare ei curatorem ad litem: quia dictus curator datur rebus, & non personæ. Notandum est etiam, quòd idem Cabedo in *sequenti dec. 81.* obseruat, quoad inuentarium bonorum Clerici mortui, qui filios minores reliquit ad Iudicem laicum pupillorum pertinere illud facere, quæ quidem sunt valdè adnotanda, quia multum quotidiana.

RESOL. CCLXXXIV.

An iudex Ecclesiasticus possit acquirere iurisditionem in laicos ex consuetudine, vel prescriptione, & non è conuerso?

Et

Sup. conten-
to in hoc §.
sup. in Ref.
280. §. Con-
firmatur. ad
medium, &
in aliis not.
1. huius Ref.

Sup. hoc in
Ref. not. seq.
§. His suppo-
sitis, ad me-
dium, à Verf.
Sed statutu.

Quæ hic est
supra Ref.
94. §. His
suppositis, ad
casu statuentes
posse cogi per
censuras ad de-
clarandum. Et
dum eorum edi-
ctum, neque Ec-
clesiam, neque
Clericos ligare
determinauit
sacra Congrega-
tio *Immun.*
in hoc §. à
die 7. Decembr.
ann. 1632. &
sacra Rota Ro-
mana in tali
casu, su. *vna
Venetacensur.*
anno 1606. fol.
mibi 6. & docent
Geprà in *Ref.*
minianus in *c.*
final. de *immun.*
Eccles. in 6. n. 4.
& Francus n. 2.
Felinus in *c.*
Ecclesia sancta
Maria n. 81. de
in Ref. 199.
constituit. An-
charan. conf. 155.
&c.

De Immunit. Eccl. Resol. CCLXXXV. & c. 243

Et an valeat consuetudo, vt laicus possit indistinctè eorū Ecclesiastico conueniri? Ex part. 4. tract. 2. Resol. 53.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondeo per ea, quæ adducunt communiter Doctores in cap. cum contingat. 3. de foro compet. cap. licet ex suscepto, eodem tit. & 1. 3. C. de emancip. liber. Idem etiam docet Cardinalis Tufchus tom. 5. conclus. 545. num. 9. Iason & Zalusius in l. more. ff. de iurisdict. omn. iudic. & Mynfingerus consil. 17. asserentes merum & mixtum imperium præscribi posse, adeo vt iudex Ecclesiasticus iurisdictionem secularē faciliè prescribere possit, licet non è conuerso, ex cap. significauerunt, vbi Aretinus in 2. notab. & Felinus num. 3. de iudic. eiusmodiq̃ue iurisdictione per prescriptionem acquisita non cumulatiuè, sed priuatiuè censetur adcepta, perinde atque si contractu esset acquisita, cum præscriptio æquiparetur pacto, siue contractui, & hæc omnia docet Ioannes Cochier in vindictis libertatis Ecclesiasticae part. 1. cap. 30. num. 7. & cap. 26. numer. 1. & 2. vbi etiam num. 2. docet valere consuetudinem; vt laicus possit indistinctè coram Ecclesiastico conueniri, ex cap. si Clericus laicum, cap. licet ex suscepto, de foro compet. Franchus in cap. si duabus §. denique, num. 3. de appellat. & aliis. Nec aduersus supradicta admittenda est limitatio aliorum assentientium tunc esse vera, quando datur scientia Principis, adeo vt non sufficiat scientia officialium; vt tradit Castaldus tract. de imper. quest. 34. num. 20. Capycius decis. 57. Petra de fidei commissis, quest. 12. num. 298. Decius consil. 307. num. 9. & alij, nam responderetur id verum esse respectu subditorum & vassallorum, qui aduersus superiorem præscribere non possunt, non autem respectu Ecclesiasticorum, per ea, quæ adducit Abbas, Felinus, & alij, in cap. cum nobis, de prescript. & in cap. per venerabilem, qui filij sui legitimi. & ita docet idem Cochier vbi supra c. 3. n. 3.

RESOL. CCLXXXV.

An iudex Ecclesiasticus possit cognoscere inter laicos de alimentis filio spurio debitū, vel an cognitio huius causæ sit missi fori?

Et notatur, an sub nomine alimentorum veniant cibaria, vestes, potus, habitatio, medicina, lectus, & alia huiusmodi, sine quibus via transigi non potest?

Sed difficultas est, an alimenta præstanda sint filio spurio, attentis, & consideratis diuitiis paternis, & eius qualitate, & dignitate?

Id etiam, quod dictum est de Parentibus circa suos dicendum est de filiis circa Parentes? Ex part. 1. tract. 2. Resol. 86. alias 85.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docuit Ceuallus tract. de cogn. per viam violentiæ, p. 2. q. 53. n. 5. qui citat Thefaurum decis. 221. n. 4.

2. Sed contrariam sententiam prorsus amplectendam esse puto: nam cognitionem huius causæ esse mixti fori, docuit ex Theologis Societatis Iesv, nouissimè Sanctarellus var. resol. part. 1. q. 34. n. 2. qui citat Laram, & Barbosam, quibus ego addo Surdum de alimentis, tit. 8. priuil. 6. n. 6. & à fortiori Couarruuiam de sponsal. p. 2. c. 9. §. 6. num. 6. Molinam de primog. lib. 2. c. 15. n. 76. Aretinum consil. 38. n. 5. & alios. Vide etiam Belletum in disquis. cler. p. 1. tit. de fauore Clericorum reali, §. 5. n. 69. Igitur in electione filij spurij erit, petere alimenta coram Iudice Ecclesiastico, vel laico: vnde reiecta manet opinio Ceualli, Thefauri, & aliorum.

Tom. IX.

3. Notandum est tamen pro Iudice Ecclesiastico in præsentī casu, quod sub nomine alimentorum veniunt cibaria, vestes, potus, habitatio, medicina, lectus, & alia huiusmodi, sine quibus vita transigi non potest, vt ex pluribus notauit supradictus Sanctarellus, vbi supra q. 37. per totam.

4. Sed difficultas est, an alimenta præstanda sint filio spurio, attentis, & consideratis diuitiis paternis & eius qualitate, & dignitate? Negatiuam sententiam docet Lara, Palatius, Gamma, Rebellius, & alij apud Barbosam in collect. tom. 3. lib. 4. tit. 7. c. 5. n. 12.

5. Sed ipse merito affirmatiuam sententiam tenet; & ita docet Fracus decis. 283. n. 18. & 19. Molina de iust. tr. 2. disp. 168. Lessius lib. 2. c. 19. n. 67. cum aliis apud Barbosam quibus adde Sanctarellum loco citato, var. resol. p. 1. q. 31. num. 20. Azorium part. 2. lib. 2. c. 3. q. 2. & nostrum Megalam in p. 2. lib. 2. cap. 2. q. 2. num. 4. qui vt semper solet, doctè hanc quæstionem pertractat. Id verò, quod diximus de parentibus circa filios, dicendum est de filiis circa parentes, vt notauit decem Doctores apud Barbosam vbi supra n. 9. qui n. 11. cum multis aliis limitat supradicta si spurij de sua arte, vel operibus, aut aliunde commodè viuere possunt. Et ita ex Theologis docuit etiam Hentiq. lib. 1. c. 19. n. 2. & in Glessa, lit. N. vbi alios citat.

RESOL. CCLXXXVI.

An iudex Ecclesiasticus possit cognoscere laicum simul delinquentem cum Clerico. Ex part. 3. tract. 1. Resol. 1.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docent Cauillos tr. Sup. hoc in Re: seq. & sup. in Resol. fol. 187. per tot. quamuis eius doctrina in aliquo distet ab ista signantel in eius §. Nec valet.

de cogn. per viam violentiæ, part. 2. q. 69. n. 7. Gutierrez tract. 99. lib. 1. quest. 6. Mexia super Pragm. taxæ part. conclus. 5. num. 74. Bonacina tom. 3. in Bulla Cæn. disput. 2. q. 16. punct. 5. n. 20. Franc. decis. 113. n. 7. Couar. pract. 99. lib. 1. c. 3. Molina de iust. & iure, tom. 4. tract. 3. disput. 49. n. 24. Villadiego in Politic. c. 5. §. 20. n. 45. probant hanc opinionem Bonacina & Molina ex l. si quis uxori. ff. de furtis.

2. Sed affirmatiuam sententiam docent Doctores, quos citat & sequitur Marta de iurisdict. part. 4. cent. 2. cas. 119. n. 1. Quibus addo Maynardum de priuilegiis Ecclesiæ p. 1. art. 17. n. 10. Duardum in Bull. Cæn. can. 17. q. 11. num. 48. Belletum in disquis. Cleric. part. 1. tit. de fauore Clericorum personali, §. 16. n. 1. Ambrosinum tract. de immunit. Eccl. c. 20. num. 9. & nouissimè Tamburinum de iure Abbatum, tom. 1. disp. 15. q. 19. n. 31. & Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 9. c. 4. n. 10. vbi sic asserit, si plures simul delinquant, omnes ab eodem iudice iudicandos esse; quare cum Ecclesiasticus iudex dignior sit laico, ad ipsum pertinebit in hoc casu reum iudicare. Ita ille. Et dato quod commodè vterque iudex suum iurisdictionarium punire possit; tamen absurditas non remouetur, quæ de facili dari potest, si diuersæ, & forsitan contrariæ sententiæ ferantur; ita vt Ecclesiasticus puniret Clericum, laicus verò absolueret, cum tamen tam laicus, quàm Clericus ab eodem delicto inquirerent, & probationes æquales contra omnes adsint; alias verò rationes videbis apud citatos DD. vide etiam Ludouicum dec. Luce. 26. n. 18. p. 1. & Decianum lib. 4. cap. 9. n. 44.

3. Restat modò respondere ad argumentum Molinæ & aliorum. Dico igitur non obitare l. si uxori; nam, vt bene obseruat Ambrosinus, cum vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtiq̃ue impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat. Et ita secundum nostram sententiam fuisse determinatum

X 2 anno